

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

ETTEKIRJUTUS-HOIATUS
isikuandmete kaitse asjas nr. 2.1.-1/23/2900-10

Ettekirjutuse tegija Andmekaitse Inspeksiooni jurist Kirsika Kuutma

Ettekirjutuse tegemise aeg ja koht 02.02.2023 Tallinnas

Ettekirjutuse adressaat – isikuandmete töötleja XXX
aadress: XXX Pärnu
e-posti aadress: XXX

RESOLUTSIOON:

Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 56 lõike 1 ja lõike 2 punkti 8, § 58 lõike 1 ning isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikli 58 lõike 1 punkti d ning lõike 2 punktide d ja f, samuti arvestades IKÜM artiklitega 5 ja 6 teeb Andmekaitse Inspeksioon XXX täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse:

1. lõpetada väljaspool enda kinnistut kõikide kaameratega filmimine (kas kaamera(d) demonteerides või suunates nii, et peale jääks vaid enda kinnistu). Kui kaamerad suunatakse ümber, siis edastada Andmekaitse Inspeksioonile fotod kaamerapildist, et kontrollida ala ulatust;
2. kustutada olemasolevad salvestused.

Alternatiivina avalikku ala filmiva(te) kaamera(te) osas peatada kaameraga filmimine seniks, kuni kaamera(te) kasutamise osas on koostatud õigustatud huvi analüüs ja andmekaitsetingimused, need on edastatud Andmekaitse Inspeksioonile, ning inspeksioon on kinnitanud nende nõuetele vastavust.

Määrán ettekirjutuse täitmise tähtjaks 17.02.2023 Ettekirjutuse täitmisest teatada hiljemalt etteantud tähtjaks Andmekaitse Inspeksiooni e-posti aadressile info@aki.ee.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Käesoleva ettekirjutuse saab vaidlustada 30 päeva jooksul, esitades kas:

- haldusmenetluse seaduse kohase vaide Andmekaitse Inspeksioonile või
- halduskohtumenetluse seadustiku kohase kaebuse halduskohtusse (sel juhul ei saa inspeksioon enam samas asjas vaiet läbi vaadata).

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

SUNNIRAHA HOIATUS:

Kui ettekirjutus on jäetud määratud tähtjaks täitmata, määrab Andmekaitse Inspeksioon ettekirjutuse adressaadile isikuandmete kaitse seaduse § 60 alusel:

Iga täitmata jäetud punkti osas sunniraha 800 eurot.

Sunniraha võib määrata korduvalt – kuni ettekirjutus on täidetud. Kui adressaat ei tasu sunniraha, edastatakse see kohtutäiturile täitemenetluse alustamiseks. Sel juhul lisanduvad sunnirahale kohtutäituri tasu ja muud täitekulud.

VÄÄRTEOKARISTUSE HOIATUS:

Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 58 lõike 2 kohase ettekirjutuse täitmata jätmise eest võidakse alata väärteomenetlus isikuandmete kaitse seaduse § 69 tunnustel. Selle teo eest võidakse füüsilist isikut karistada rahatrahviga kuni 20 000 000 eurot ning juriidilist isikut võidakse karistada rahatrahviga kuni 20 000 000 eurot või kuni 4 protsenti tema eelmise majandusaasta ülemaailmsest aastasest kogukäibest, olenevalt sellest, kumb summa on suurem. Väärteo kohtuväline menetleja on Andmekaitse Inspeksioon.

FAKTILISED ASJAOLUD:

Andmekaitse Inspeksioon (AKI) sai aadressil XXX Pärnu asuva eramu omaniku kaebuse seoses sellega, et tema naaber, XXX, on paigaldanud oma maja külge valvekaamera, mis on suunatud tema kinnistule ja avalikule ruumile. Kaebaja leiab, et kaamera kasutamine riivab tema õiguseid. Kaebaja on korduvalt pöördunud XXX poole, sest kaamera kasutamine riivab tema õiguseid ning on korduvalt palunud enda kinnistut mitte filmida.

Samuti on kaebusele lisatud pildid, millel on näha XXX hoonele paigaldatud valvekaamera ning kaamerapilt, mis on suunatud avalikule teele ning naaberkinnistutele. Kaebusest tulenevalt alustas inspeksioon IKS § 56 lg 3 punkti 8 alusel järelevahtemenetluse, mille raames esitas 20.01.2023 XXX järelepärimise ja ettepaneku isikuandmete kaitse asjas.

Inspeksioon tegi ettepaneku lõpetada hiljemalt 06.02.2023 naaberkinnistute ja avaliku ala filmimine (kas kaamera(d) demonteerides või suunates nii, et peale jääks vaid töötleja enda kinnistu) ning saata selle kohta inspeksioonile kinnitus aadressil info@aki.ee. Muuhulgas selgitas inspeksioon oma järelepärimises, et avaliku ruumi filmimine on lubatud õigustatud huvi tingimuste täitmise korral ning rõhutas, et naaberkinnistute filmimiseks ei saa olla ühtegi õiguslikku alust.

ISIKUANDMETE TÖÖTLEJA SELGITUSED:

20.01.2023 vastas XXX inspeksiooni ettepanekule ning saatis fotod, mis näitavad kaamerapiltide ulatust (kokku 4 kaamerat) ning kinnitas, et on paigaldanud oma kinnistule kaamerad, mis filmivad osaliselt ka naaberkinnistuid ning avalikku ala. Isik ei esitanud inspeksioonile kinnitust, et lõpetab naaberkinnistute ja avaliku ruumi filmimise või et suunab kaamerad nii, et peale jääks vaid ta enda kinnistu. Kaebaja kaebuse osas leidis XXX, et kuivõrd XXX maja jääb tema majast kaugele, ei pea ta vajalikuks seda osa kinni katta. Samuti ei edastanud ta inspeksioonile õigustatud huvi analüüsi avaliku ruumi filmimiseks, vaid tõi ainult välja, et kaamerad on paigaldatud tema kinnistu, vara ja pere kaitseks, sh tuues näite olukorrast, kus tema autole on varasemalt avalikul teel sisse tagurdatud.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

1. Isikuandmete töötlemine

Isikuandmeteks on igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta. Tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada (vt IKÜM artikkel 4 punkt 1). Turvakaamerate kasutamine toob paratamatult kaasa isikuandmete töötlemise, kui selle vaatevälja jäävad inimesed, sest kaamerate abil on isik igal juhul tuvastatav, ning tuleb

järgida IKÜM-s sätestatud nõudeid.

Isikuandmete vastutav töötaja (kaamerad paigaldanud eramajade omanik) on kohustatud järgima IKÜM artikkel 5 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid. Nende põhimõtete täitmise eest vastutab ja peab olema võimeline nende täitmist tõendama vastutav töötaja ise (vt IKÜM artikkel 5 lõige 2). **Selles osas, mil andmetöötlus ei vasta täielikult IKÜM artikkel 5 lõikes 1 sätestatud põhimõtetele, on andmetöötlus keelatud.**

Kaamerate kasutamisel tuleb lähtuda muuhulgas järgnevatest isikuandmete töötlemise põhimõtetest:

1. **Seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus** (IKÜM artikkel 5 lg 1 punkt a). Igasugune isikuandmete töötlemine peab olema õiglane ja seaduslik ehk täielikult kooskõlas kõigi kehtivate õigusaktidega (sh IKÜM-i ja IKS-ga). Samuti peab andmetöötlus olema läbipaistev. Läbipaistvuse põhimõtte eeldab, et kogu isikuandmete töötlemisega seotud teave on andmesubjektile lihtsalt kättesaadav, arusaadav ning selgelt sõnastatud. See puudutab eelkõige andmesubjektide teavitamist, et tagada õiglane ja läbipaistev töötlemine. Inimeste teavitamist reguleerivad täpsemalt IKÜM artiklid 12 – 14. IKÜM artiklites 13 ja 14 on välja toodud, mida peab inimesele antav teave minimaalselt sisaldama. Kaamerate kasutamisel tuleb lähtuda IKÜM artikkel 13 nõuetest.
2. **Eesmärgi ja säilitamise piirang**. Võimalikult väheste andmete kogumine (IKÜM artikkel 5 lg 1 punktid b, c ja e). Selleks, et hinnata, kas kaamerate kasutamine vastab eesmärgi piirangu ning võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttele, tuleb:
  - tuua välja kõik konkreetset eesmärgid;
  - hinnata, kas nimetatud eesmärkide täitmisel on kaamerate kasutamine vajalik või on selle täitmiseks muid ja andmesubjekti vähem riivavaid meetmeid.
3. **Isikuandmeid töödeldakse viisil, mis tagab isikuandmete asjakohase turvalisuse**, sh kaitseb loata või ebaseadusliku töötlemise eest (IKÜM artikkel 5 lg 1 punkt f). Isikuandmete töötlemine tuleb lõpetada ja andmed kustutada või viia isikustamata kujule kui isikuandmete töötlemiseks puudub õiguslik alus ja/või on täidetud eesmärgid, milleks neid koguti. Eesmärgipärasuse ja võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtetest lähtuvalt tuleb kaamera(d) suunata konkreetsetele turvariskidele.

2. Õigustatud huvi analüüsi koostamine

Isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult juhul, kui on täidetud vähemalt üks IKÜM artikkel 6 lõikes 1 sätestatud tingimustest. **Seega isikuandmeid võib töödelda, kui selleks on olemas IKÜM artiklist 6 lg 1 punktidest a – f tulenev õiguslik alus.**

Turvakaamerate kasutamise osas kehtib füüsilistele isikutele isikliku otstarbe erand, mis kohaldub vaid endale kuuluva ala (nt enda eramaja hoov) filmimisel. Euroopa Kohtu 2014. aasta otsuses C-212/13¹ leiti, et füüsilise isiku poolt isikliku maja külge vara ja isikute kaitseks paigaldatud kaamerasüsteemi kasutamine ei toimu üksnes isiklikul otstarbel, kui selline süsteem jälgib ka avalikku ruumi (nt üldkasutatavat tänavat) või kellegi teise kinnistut. Sel juhul ei käsitleta seda enam kohtu otsuse järgi filmimisena isiklikul otstarbel ja väljapoole enda kinnistuala filmimiseks ei ole alust. Näiteks kui isik filmib oma erateed, aga see on antud avalikku kasutusse või seatud kellegi teise kasuks servituut, siis ei saa tugineda enam isikliku otstarbe erandile. Euroopa Kohtu hinnangul kätkeb statsionaarne kaamera endas inimeste profileerimise riski (kaameraga võidakse pikemaajaliselt jälgida korduvalt kaamera

---

¹ František Ryneš *versus* Úřad pro ochranu osobních údajů.

vaatevälja jääva konkreetse inimese tegevust)². **Seega teistele isikutele kuuluvate kinnistute filmimiseks ei esine ühtegi õiguslikku alust, mis lubaks nende õigust privaatsusele riivata ning naaberkinnistutel on õigus nõuda isikuandmete töötlemise lõpetamist (IKÜM art 17 lg 1 p d).**

Seoses kaamerate vaatevälja jääva avaliku ruumi filmimisega, on võimalik kasutada õigusliku alusena IKÜM artikkel 6 lg 1 punkti f³ (õigustatud huvi). 20.01.2023 vastuses inspeksiooni ettepanekule põhjendas XXX, et avaliku ruumi filmimine on vajalik tema kinnistu, vara ja pere kaitseks. Näitena tõi ta välja varasemalt toimunud intsidendi, kus tema autole tagurdati avalikul teel sisse.

IKÜM artikkel 6 lõige 1 punktis f on ette nähtud kolm tingimust, mis kõik peavad olema samaaegselt täidetud, et isikuandmete töötlemine oleks õigustatud huvi alusel lubatud:

- vastutaval töötlejal või kolmandatel isikutel on andmetöötlemiseks õigustatud huvi;
- isikuandmete töötlemine on vajalik õigustatud huvi teostamiseks;
- vastutava töötleja ja/või kolmanda isiku õigustatud huvid kaaluvad üles kaitstava andmesubjekti huvid, põhiõigused ja -vabadused.

Nimetatud õigusliku aluse kasutamise võimalikkuse ning selle hindamise võibki jagada piltlikult kolmeastmeliseks, ehk esiteks isikuandmete töötleja või kolmandate isikute õigustatud huvid ja nende kaalukus, teiseks andmesubjekti õigused ja huvid ning kaalukus ning kolmandaks vastanduvate huvide kaalumine, sh esialgne hinnang + vajadusel täiendavad kaitsemeetmed ning lõplik hinnang.⁴

Lähtuvalt eeltoodust on kaamerad paigaldanud eramu omanikul kohustus võrrelda enda õigustatud huve avalikus ruumis liikuvate isikute (ehk andmesubjektide) huvide ja põhiõigustega, mille tulemusel selgub, kas töötlemise õigusliku alusena on võimalik tugineda IKÜM artikkel 6 lg 1 punktile f. See, kui eramu omanikul on õigustatud huvi isikuandmete töötlemiseks, ei tähenda automaatselt seda, et tal oleks võimalik tugineda õigustatud huvile, kui filmimise õiguslikule alusele. Eramu omaniku huvi õigustatus on vaid lähtepunkt ehk üks elementidest, mida tuleb analüüsida ning see, kas õigustatud huvi alusele saab tugineda, sõltubki tasakaalustamise tulemusest. Selles veendumine, kas saab õigustatud huvi sättele tugineda, on omaniku ülesanne, kes peab läbipaistval moel viima läbi kaalumise ning olema seda võimeline ka põhjendama (tõendama).

Seega selleks, et aru saada, kas IKÜM artikkel 6 lg 1 punkt f alusel on võimalik avalikku ala filmivat kaamerat kasutada, tuleb XXX tõendada, kas ja milline on tema õigustatud huvi ja et see kaalub üles andmesubjektide õigused. See eeldab ka kaamera vaatevälja üle vaatamist (nt peaks peale jääma üksnes võimalik ala, kus ta oma autot pargib), salvestiste säilitamise aeg peab olema minimaalne jne.

Õigustatud huvi peab olema sõnastatud piisavalt selgelt. Selleks on vaja reaalselt ja hetkel esinevat huvi – midagi, mis on seotud parasjagu toimuva tegevuse või kasuga, mida eeldatakse saada lähitulevikus. Teisisõnu ei piisa huvidest, mis on liiga ebamäärased või spekulatiivsed. Kui õigustatud huvi ei ole piisavalt selgelt sõnastatud, ei ole võimalik nimetatud huvisid ka ja kolmandate isikute põhiõigustega tasakaalustada. Seega on oluline, et õigustatud huvi oleks kooskõlas kehtivate õigusaktidega, sõnastatud piisavalt selgelt (st

² Euroopa Kohtu 11. detsembri 2014. a. eelotsustustaoitus kohtuasjas František Ryneš vs Úřad pro ochranu osobních údajů, taotluse nr C-212/13;

³ IKÜM artikkel 6 lg 1 punkti f kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik juhul, kui isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja – vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid.

⁴ Andmekaitse Inspeksiooni õigustatud huvi juhend:

https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/oigustatud_huvi_juhend_aki_26.05.2020.pdf

piisavalt konkreetne) ning reaalne ja hetkel esinev (st mitte spekulatiivne).

Teiseks tuleb analüüsida, millised on võimalikud andmesubjektide (avalikus ruumis liikuvate) huvid või põhiõigused ja -vabadused, mida võidakse isikuandmete töötlemisega kahjustada.

Kolmandaks tuleb tasakaalustada XXX õigustatud huvi andmesubjektide huvide ja põhiõigustega. Siinjuures võrreldakse isikuandmete töötlemisest (kogumisest, kasutamisest, säilitamiseks) andmesubjektile tekkida võivat mõju eramu omaniku õigustatud huvidega ning hinnatakse, kas ja millises ulatuses omaniku õigustatud huvi kaalub üles andmesubjektide huvid. Rõhutame, et eramu omaniku õigustatud huvi ei kaalu automaatselt üles kaitstavate andmesubjektide põhiõiguste ja -vabadustega seotud huve.

Juhul, kui andmetöötleja (eramu omanik) jätab ühe eelnevatest etappidest korrektselt tegemata, ei ole andmete töötlemine IKÜM artikli 6 lg 1 punkti f alusel lubatud ning inspeksioonil on õigus edasine isikuandmete töötlemine keelata.

Samuti tuleb arvestada sellega, et õigustatud huvi analüüs tuleb dokumenteerida ning sellega peab olema võimalik igal inimesel igal ajal tutvuda (vt IKÜM artikkel 13 lg 1 punkt d) ning õigustatud huvi analüüs tuleb koostada iga avalikku ruumi filmima kaamera kohta eraldi (sh nn ukse silma kaamera, kui selle vaatevälja jääb avalik ruum).

Samuti eeldab korrektse õigustatud huvi analüüsi koostamine ja kaamerast teavitava sildi paigaldamine ka ühtlasi andmekaitsetingimuste koostamist.

3. Andmekaitsetingimuste koostamine

Andmetöötlus peab olema läbipaistev. Läbipaistvuse põhimõtte eeldab seda, et kogu isikuandmete töötlemisega seotud teave ja sõnumid on lihtsalt kättesaadavad, arusaadavad ning selgelt sõnastatud. Ehk koostatud peavad olema andmekaitsetingimused. Andmekaitsetingimuste sisu reguleerivad IKÜM artiklid 12 – 14. Seejuures rõhutame, et kogu IKÜM artiklites 13 -14 sätestatud teave peab olema andmekaitsetingimustes reguleeritud. Kui mõni eeltoodud artiklite sätetest jääb arusaamatuks, soovime Teil tutvuda ka Artikli 29 tööühma suunistega läbipaistvuse kohta⁵, kus on lehekülgedel 35 – 40 selgitatud ka täpsemalt IKÜM artiklites 13 – 14 sätestatud punktide sisu.

Siinjuures selgitame, et igal isikuandmete töötlejal peavad olema andmekaitsetingimused, mis reguleerivad just konkreetse isikuandmete töötleja tegevust. Seejuures peab olema reguleeritud ka kaamerate kasutamise tingimused.

Olukorras, kus kasutatakse kaameraid, tuleb andmekaitsetingimustes või kaamerate korras lähtuda IKÜM artiklist 13, ehk tingimustes tuleb kajastada muuhulgas järgnev:

- isikuandmete töötlemise eesmärgid ja õiguslik alus;
- õigustatud huvi analüüs või teave, kuidas on võimalik õigustatud huvi analüüsiga tutvuda;
- isikuandmete vastuvõtjad (nt eramu omaniku nimi);
- isikuandmete säilitamise ajavahemik (kaamerasalvestiste säilitamise tähtaeg);
- teave õiguse kohta taotleda juurdepääsu isikuandmete ning nende parandamist või kustutamist või isikuandmete töötlemise piiramist ning esitada vastuväide selliste isikuandmete töötlemisele, samuti teave isikuandmete ülekandmise õiguste kohta;
- teave õiguse kohta esitada kaebus järelevalveasutusele.

IKÜM artikkel 13 sätestab, et vastutav töötleja teeb isikuandmete saamise ajal inimesele

---

⁵https://www.aki.ee/sites/default/files/inspeksioon/rahvusvaheline/juhised/suunised_maaruse_2016679_kohase_labipaistvuse_kohta.pdf

teatavaks kogu artiklis 13 ettenähtud teabe. Videovalve puhul tuleks kõige olulisem teave esitada teavitussildil: töötlemise eesmärk, õiguslik alus, vastutava töötleja nimi ja kontaktandmed ning info, kus saab tutvuda andmekaitsetingimustega.⁶

4. Kaamera salvestise säilitamistähtaeg

Euroopa Andmekaitse nõukogu on oma suunistes 3/2019 isikuandmete töötlemise kohta videoseadmetes välja toonud järgneva:⁷ „Võttes arvesse isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktides c ja e sätestatud põhimõtteid, nimelt võimalikult väheste andmete kogumist ja säilitamise piirangut, tuleks isikuandmed enamikul juhtudel (nt vandalismi avastamiseks) kustutada – ideaaljuhul automaatselt – mõne päeva pärast. Mida pikem on ettenähtud säilitamisaeg (eriti kui see on pikem kui 72 tundi), seda rohkem tuleb põhjendada eesmärgi õiguspärasust ja säilitamise vajalikkust. Kui vastutav töötleja kasutab videoalvet mitte ainult oma ruumide jälgimiseks, vaid kavatseb andmeid ka säilitada, peab vastutav töötleja tagama, et säilitamine on eesmärgi saavutamiseks tegelikult vajalik. Kui säilitamine on vajalik, tuleb säilitamisaeg iga konkreetse eesmärgi puhul selgelt kindlaks määrata ja eraldi kehtestada. Vastutav töötleja vastutab säilitamisaja kindlaksmääramise eest kooskõlas vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõttega ning isikuandmete kaitse üldmääruse sätete järgimise tõendamise eest.“

Seega olukorras, kus eriseadusest ei tulene pikemat säilitamistähtaega, tuleb lähtuda üldjuhul 72 tunnisest säilitamisajast. Siinjuures ka rõhutame, et mida kauem salvestisi säilitatakse, seda suurem riive on salvestistele jäänud isikutele.

Kokkuvõte:

1. XXX tuleb lõpetada väljaspool enda kinnistut filmimine (kas kaamera(d) demonteerides või suunates nii, et peale jääks vaid tema enda kinnistu) ning saata selle kohta inspeksioonile kinnitus ning kõikide kaamerate kaamerapildist fotod, et kontrollida vaatevälja ulatust;
2. Kui XXX soovib jätta avalikku ala filmiva kaamera, siis tuleb seniks filmimine peatada kuniks on koostatud korrektne õigustatud huvi analüüs, mis vastab IKÜM artikkel 6 lg 1 punktis f sätestatud tingimustele (vt inspeksiooni põhjenduste punkti 2) ning andmekaitsetingimused, mis vastavad IKÜM artikliteks 12 ja 13 sätestatud nõuetele (vt inspeksiooni põhjenduste punkte 3) ning inspeksioon on nende õiguspärasust kinnitanud. Rõhutame, et õigustatud huvi analüüs peab olema nii selge, et on võimalik aru saada, miks töötleja tegelikult kaameraid kasutab ning mida ta on teinud selleks, et teiste isikute õigusi ülemääraselt ei kahjustataks;
3. XXX tuleb kustutada olemasolevad salvestused ning saata selle kohta inspeksioonile kinnitus.

(allkirjastatud digitaalselt)

Kirsika Kuutma

jurist

peadirektori volitusel

⁶ Kaamera teavitussildi kohta leiate infot siit: <https://www.aki.ee/et/teavitus-juhised/videovalve-korraldajale/kas-teie-videovalve-nouab-teavitussilti>

⁷ https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_201903_video_devices_et.pdf lk 28 p 121